

Ks. Marek Sokołowski, L'esperinza personale degli esercizi spirituali di Sant'Ignazio come fondamento della direzione spirituale nell'Epistolario di San Claudio la Colombière, Roma 1997, ss. 114

Prezentowana rozprawa ukazuje sposób rozumienia i praktykowania kierownictwa duchowego przez św. Klaudiusza la Colombière (1641 - 1682). Uwaga Autora koncentruje się na przedstawieniu zdolności Świętego do prowadzenia ludzi ku dojrzałości duchowej z pomocą łaski Bożej pod kierownictwem Ducha Świętego. Nie jest to jednak studium specyficzne o kierownictwie duchowym św. Małgorzaty Marii Alacoque, której był przewodnikiem duchowym, ani o całym nauczaniu Świętego dotyczącym kierownictwa duchowego.

Oryginalność pracy polega na analizie, w sposób możliwie najbardziej obiektywny, charakteru i typu kierownictwa duchowego bazującego na osobistym doświadczeniu *Ćwiczeń duchowych* św. Ignacego odbytych przez Klaudiusza podczas „Trzeciej probacji” i wyrażonego w jego *Dzienniku*, a potem proponowanego różnym osobom w *Listach duchowych*. Sprawą istotną dla kierownictwa duchowego według Świętego jest bardzo indywidualne, nieseryjne traktowanie poszczególnych osób.

Rozprawa podzielona jest na trzy części: historyczną, ekspozycyjną i walutatywną. W części historycznej rozdział pierwszy ukazuje tło historyczne duchowości św. Klaudiusza: wyszczególnia, weryfikuje i ocenia pisma duchowe, doktryny i praktyki pobożnościowe mające istotny wpływ na rozwój jego duchowości w siedemnastowiecznej Francji. Przede wszystkim przedstawia życie duchowe jezuitów francuskich i ich pracę apostołską dla dobra Kościoła. Z lektury *Dziennika* Klaudiusza wnioskuje się o dwójakim charakterze duchowości ignacjańskiej: z jednej strony wizja teologiczna naznaczona synowskim poddaniem się woli Ojca, miłością czułą i braterską do Syna i otwarciem się na natchnienie Ducha Świętego, aby wielkodusznie służyć Kościołowi w świecie, z drugiej strony mądrość ludzka charakteryzująca się roztropnością, zdrowym realizmem w podchodzeniu do ludzkich słabości i wielkim zmysłem praktycznym w kierowaniu innych do Boga. Temu humanizmowi jezuickiemu podkreślającemu takie wartości jak wolność wewnętrzna, mądrość i wrażliwość na Bożą obecność w świecie, przeciwstawiały się w XVII wieku prądy jansenizmu i kwietyzmu. Pierwszy i drugi podrozdział prezentuje owe prądy akcentując wpływ, jaki miały na chrześcijan tamtej epoki. Trzeci podrozdział ukazuje kierownictwo duchowe proponowane przez Towarzystwo Jezusowe we Francji w XVII wieku. Uwaga koncentruje się na ukazaniu szkoły duchowej jezuita Louisa Lallemanta i jego uczniów Jeana Josepha Surina i Françoisa Guillor. Teologia duchowości przez nich prezentowana była przekonywującą odpowiedzią na szerzącą się wówczas teologię negatywną i prowadziła duchowo osoby z ignacjańską roztropnością na bazie dobrze ugruntowanej doktryny ascetycznej. Rozdział drugi pierwszej części prezentuje *Dziennik* Klaudiusza la Colombière jako bazę najistotniejszych zasad wyartykułowanych w *Listach duchowych*.

Część druga rozprawy - ekspozycyjna - ukazująca specyficzną zawartość *Listów* Klaudiusza, analizuje wpływ *Ćwiczeń* św. Ignacego Loyoli na kierownictwo przez niego proponowane. Metoda zastosowana w tej części dysertacji pozwala czytelnikowi na systematyczne śledzenie tego wpływu, kiedy *Ćwiczenia* stają się fundamentem kierownictwa duchowego prowadzonego w *Listach*. Rozdział trzeci koncentruje się

na Pierwszym Tygodniu biorąc za punkt wyjścia „Fundament” i prowadzi czytelnika do uświadomienia sobie własnej niewierności wobec woli Bożej oraz podjęcia drogi nawrócenia. Rozdział czwarty koresponduje z doświadczeniem Drugiego Tygodnia wiodącego do naśladowania Chrystusa, jedyne Zbawcy i Króla świata. W *Ćwiczeniach* prowadzi to rekolektanta do wyboru pójścia za Jezusem rozumianego jako ofiara z siebie samego, a dla św. Klaudiusza stało się to przygotowaniem do ślubów, adresatów *Listów*, natomiast winno prowadzić do ich osobistych wyborów. Rozdział piąty ukazuje doświadczenie Trzeciego i Czwartego Tygodnia. Uwypukla nauczanie św. Klaudiusza dotyczące naśladowania Chrystusa zgodnie ze wskazaniem św. Ignacego. Akcentuje wyjaśnienia, które mogą być pomocne dla chrześcijan w dochodzeniu do zjednoczenia z Chrystusem upokorzonym i ukrzyżowanym: to znaczy drogę pokory bez lamentowania, drogę przyjęcia krzyża, umierania dla samego siebie, by miłować Jego i bliźnich w pełnej wolności. W ten sposób człowiek dochodzi do takiego stanu życia, w którym rzeczą najważniejszą jest miłość do Chrystusa Zmartwychwstałego i uczestnictwo w radości Jego zmartwychwstania.

W trzeciej części rozprawy Autor dokonuje pewnej całościowej oceny kierownictwa duchowego św. Klaudiusza rozumianego jako prowadzenie osób w sposób jasny i zdecydowany w obliczu zagrożeń jansenizmu i kwietyzmu. Z jednej strony rady św. Klaudiusza są ukazane jako skuteczne w wyzwaniu osób, którymi kierował, od idei mogących obudzić w nich lęk przed Bogiem, często przedstawianym jako bardzo wymagający i bez miłosierdzia. Zaprasza on do ufnego kroczenia drogą wyznaczoną przez Chrystusa w Ewangelii, tak jak proponuje św. Ignacy w swoich *Ćwiczeniach*. Dlatego celem kierownictwa duchowego jest prowadzenie osób do osiągnięcia życia wewnętrznego na większą chwałę Boga i służbę innym ludziom zgodnie z duchowością Towarzystwa Jezusowego. Z drugiej strony, trzeba zaznaczyć, że jego *Listy* były pod wpływem sytuacji historycznej, w której żył i pracował. Nawet jeśli był przeciwny jansenizmowi, to jednak wymagał od osób przez siebie prowadzonych mądrego przestrzegania reguł zakonnych, zapomnienia o sobie, dystansu do spraw świata. Dlatego w swoim kierownictwie duchowym daleki był od proponowania smutnego życia za murami klasztorными, odizolowanego od apostołatu, zachęcając jednocześnie do uwolnienia się od pychy i egoizmu, by móc naśladować Jezusa upokorzonego i dającego się innym.

Biorąc pod uwagę ten fakt, nawet obecnie, metoda wypracowana przez założyciela Towarzystwa Jezusowego jest ciągle pomocna dla wielu ludzi w ich szczerym i dojrzałym życiu chrześcijańskim. *Listy* św. Klaudiusza są jak ogniwo utworzone przez złożone okoliczności życia ludzkości w żywym łańcuchu przekazującym duchowość ignacjańską kolejnym pokoleniom.

Pięć punktów wyjaśniających tezę o oryginalności i stałej wartości kierownictwa duchowego praktykowanego przez św. Klaudiusza, potwierdza jego fundamentalny związek z dynamiką *Ćwiczeń* św. Ignacego Loyoli. Punkt pierwszy dotyczy formacji samego Klaudiusza jako kierownika duchowego. Bycie jezuitą zakorzenionym w duchowości ignacjańskiej oznacza postawienie w centrum własnego życia osoby Jezusa Chrystusa. Miłość do Niego, którą św. Ignacy proponuje swoim synom, została podjęta przez św. Klaudiusza i przekazana wszystkim przez niego kierowanym ludziom. Drugi punkt podkreśla, że Święty w swoim kierownictwie duchowym nie bazuje na różnych teoriach dotyczących *Ćwiczeń*, albo na doświadczeniach innych

osób w tej kwestii, natomiast opiera się na doświadczeniach własnych. Trzeci punkt udowadnia, że jego *Listy* nie są adresowane do postaci wymyślonych na tematy zaproponowane, ale pisane były do konkretnych osób i dotyczyły realnych zagadnień życia duchowego. Sugestie prezentowane w sposób zdecydowany i delikatny zarazem pochodzą z jego osobistego życia duchowością ignacjańską. W czwartym punkcie stwierdza się, że kierownictwo duchowe prowadzone przez św. Klaudiusza w *Listach* nie zakłada długich dywagacji, są to natomiast wskazówki krótkie i jasne. Piąty punkt zawiera aktualność posłania Klaudiusza. W klimacie sekularyzacji i postmodernizmu, nie mniej ważne jest absolutne zaufanie do Boga, które charakteryzowało nauczanie duchowe Świętego. Trzeba również podkreślić znaczenie, jakie nadaje św. Klaudiusz poszczególnym środkom prowadzącym do ostatecznego celu człowieka, to znaczy do wychwalania Boga. W jego *Listach* dostrzega się również respekt dla zdolności człowieka, który winien współpracować aktywnie z łaską Boga w planie zbawienia.

Św. Klaudiusz la Colombière może również zdobyć wielkie uznanie w zakresie kierownictwa duchowego w naszym życiu charakteryzującym się obecnością różnorodnych sprzecznych ze sobą ruchów, ponieważ w swojej epoce pełnej nieporozumień powstałych za sprawą jansenizmu i kwietyzmu, podkreślał wolność i zdolność chrześcijan do rozpoznawania zbawczej obecności Boga w cierpieniach i radościach życia codziennego. Nawet jeśli w niektórych punktach swojej nauki jest synem epoki, to znaczy kładzie mocniejszy akcent na ascezę życia wewnętrznego chrześcijan, jednak również mocno podkreśla aspekt humanistyczny i zaufanie Bogu w realizacji prawdziwej duchowości chrześcijańskiej. W tym sensie odbija, trzy wieki po śmierci św. Ignacego, wizję Boga Jedynego w Trójcy Świętej, działającego w celu wyzwolenia ludzkości z egoizmu i wezwania do współpracy w Jego uniwersalnym planie zbawienia. Zamykając omówienie pracy ks. Marka Sokolowskiego należy stwierdzić, że jest ona bardzo starannie przygotowana zarówno pod względem merytorycznym jak i metodycznym. Jest to więc praca ciekawa, twórcza i krytyczna a zarazem bardzo trudna w wykonaniu z powodu poprawnego odczytania myśli siedemnastowiecznego teologa oraz przełożenia ich na język współczesny. Autor również daje wyraz wielkiego pietyzmu dla głosiciela duchowości ignacjańskiej. Ten pietyzm ewidentny w trakcie całej rozprawy, nie tylko nie zdominował pracy, lecz stał się dodatkowym motywem naukowej rzetelności badawczej. Dlatego omawiana praca jest rzeczywiście głęboko merytoryczna i zarazem aktualna dla współczesnych kierowników duchowych, pragnących służyć pomocą innym ludziom w rozwoju życia duchowego.

Ks. Stanisław Urbański

Ks. Jan Związek, *Katolickie stowarzyszenia społeczne w Diecezji Częstochowskiej (1925-1939)*, Częstochowa 1994, ss. 201

Zmiany zachodzące w kraju po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku można ogólnie określić jako proces krystalizowania się Polaka nowego typu, ukształtowanego przez wyjątkowo szeroki margines swobód obywatelskich. Coraz wyraźniej manifestowało się poczucie patriotyzmu, wolności i suwerenności wywalczonej po latach